

Niemand heeft het gedaan

DIANE BROECKHOVEN

Niemand heeft het gedaan

Uitgeverij
**VRJ
DAG**

De auteur kreeg voor deze uitgave een
werkbeurs van het VFL

© 2017 – Diane Broeckhoven & Uitgeverij Vrijdag
Jodenstraat 16, 2000 Antwerpen
www.uitgeverijvrijdag.be

Omslagontwerp: Mulder van Meurs, Amsterdam
Vormgeving binnenwerk: theSWitch, Antwerpen
Foto cover en auteur: Christophe de Wit

NUR 301
ISBN 978 94 6001 585 4
D/2017/11.676/364

e-boek ISBN 978 94 6001 598 4

‘De tijd heelt alle wonden, maar slaat er nog veel meer.’
(Hans Dorrestein)

Niets van deze uitgave mag door middel van elektronische of andere
middelen, met inbegrip van automatische informatiesystemen, worden
gereproduceerd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de uitgever.

Proloog

‘Ik laat u alleen,’ zei de zuster. ‘Bel maar als u me nodig hebt.’

Geluidloos verdween ze uit het zicht. Ik had haar niet nodig. De enige die ik nodig had was mijn moeder, die stil in het witte ziekenhuisbed lag en met half geloken ogen naar het plafond staarde.

Ik trok mijn trui en het katoenen hemd, dat mijn dochters een topje noemen, over mijn hoofd en stapte uit mijn rok. Mijn panty stroopte ik naar beneden. Als de huid van een vervelde slang nestelde hij zich tegen de stoelpoot aan. Ik tilde de spreij op en zag de magere benen van mijn eens zo vlezige moeder evenwijdig onder haar nachtpajon uitsteken. Haar handen lagen in elkaar gestrengeld op haar buik. Alsof ze al dood was.

Maar ze leefde nog. Dat voelde ik toen ik in mijn ondergoed bij haar in bed kroop en haar broze lijf voorzichtig in mijn armen nam. Ze gloeide als een straalkachelkje en ze rook nog net als vroeger naar peperkoek en vochtig strijkgoed, zij het in een zwakkere versie en vermengd met een medicinale pepermuntjesgeur.

‘Weet je nog, mama?’ fluisterde ik in haar oorschelp, rood aangelopen als bij een kind dat vecht tegen de slaap. ‘Weet je nog? Wij tweetjes? Ik heb in mijn hele leven nooit beter en dieper geslapen dan samen met jou in het hoge bed. Onze twijfelaar.’

Haar rechterhand, een schubbig vogelklauwtje, gleed van

haar schriële lichaam af en tastte naar de mijne. Er leek een siddering door haar ingevallen wangen te trekken, die ik als een glimlach interpreteerde. Toen neuriede ik voor haar. *My Bonnie is over the Ocean, my Bonnie is over the sea.* De melodie gleed zonder woorden tussen mijn lippen vandaan. Hand in hand lagen we in dat veel te smalle ziekenhuisbed, mijn moeder en ik, alsof we in de loop der jaren van lichaam gewisseld hadden. Zij dun en knokig, ik mals en mollig.

Op dat heilige moment waarop alles leek te kloppen en de deur naar de overzijde voor haar al uitnodigend op een kier stond, nam ik een besluit. Of beter: het besluit nam mij. Het besprong me in een flits. Ik nam me voor om af te dalen in de diepste lagen van mijn herinnering en het verhaal van Meester Weeda op te schrijven. Eindelijk. Tot in de kleinste details, bijgeschaafd met de puimsteen van de tijd. De waarheid en niets dan de waarheid zou ik noteren, zoals ik die zelf beleefd en naar mijn hand gezet had als klein meisje. Omdat ik wist dat mijn moeder het nooit meer zou lezen. Omdat ik het verdrongen had.

Eén ding was onveranderd gebleven in mijn door de jaren gekleurde herinnering: Niemand had het gedaan. Niet ik.

HOOFDSTUK I

Niemand

Ik heb nooit een hoofd voor cijfers, data of jaartallen gehad, maar dat ik Niemand voor het eerst ontmoette in de paasvakantie van het jaar 1973 staat in mijn geheugen gegrift. Samen met mijn moeder woonde ik in de Plataanstraat 73. Onze overzichtelijke wereld bestond uit *Bonnie's Boetiek*, haar winkeltje in tweedehands kinderkleding en broodwinning, met daarachter het woonhuis. Mijn overgrootmoeder, die ik overoma noemde, zou drieënzeventig worden op paaszaterdag, de dag dat de klokken onderweg waren uit Rome met hun vracht chocolade eieren.

Op de woensdag voor Pasen zat ik in mijn eentje te ontbijten in de woonkeuken. De ruwhouten tafel met vier stoelen waarvan er meestal slechts twee gebruikt werden, was er het middelpunt. Tegen de muur bevond zich het gasfornuis met daarnaast een gemoedelijk brommende koelkast. Daar tegenover stonden de tweezitsbank, een losse fauteuil en een door mijn moeder geschilderd kratje dat als salontafel dienst deed. De zithoek grensde aan de speelhoek, met de achterdeur die op ons piepkleine tuintje uitgaf. Als ik het zo neerschrijf lijkt het of het een enorme oppervlakte betrof, maar meer dan een vierkante kamer van ongeveer vijf bij vijf was het niet. Mijn veilige wereld, die ik niet had willen inruilen voor een marmeren paleis.

Ik had uitgeslapen, niet alleen omdat het vakantie was, maar omdat ik de momenten in het loomwarme bed zo lang mogelijk wilde rekken. Niets was fijner en nuttelozer dan langzaam komen bovendrijven uit de diepe lagen van de slaap, nog even in het vreemde landschap van een droom te vertoeven, te mijmeren over de op til zijnde dag die ongevuld voor me lag. Mijn moeder stond iedere dag om half acht op, school of geen school. Om negen uur precies draaide ze het kaartje, met aan de ene kant Open en aan de andere kant Gesloten, voor de winkel deur om. Dat deed ze zes dagen per week. Voor die tijd had ze ontbeten, zich opgetut, het huis aan kant gebracht. Op schooldagen bracht ze me achterop de fiets naar de dorpschool, aan het einde van onze straat. Veel van de moeders – vaders zag je in die tijd nauwelijks bij de schoolpoort – bleven nog even staan kletsen of de tijd rekken nadat ze hun kind hadden afgeleverd. Mijn moeder deed dat nooit. Ze tilde me met een zwaai van de bagagedrager, gaf me een kus, en nog een, schikte even iets aan mijn kraagje of haarband. Ze droeg me op om mijn best te doen en flink te zijn en maakte dan meteen rechtsomkeert. Iedere dag opnieuw, behalve op zaterdag en zondag. Ik hoorde mijn juf een keer tegen iemand zeggen dat Lena het erg goed deed. Bewonderenswaardig was het, zo plichtbewust als ze voor haar dochter zorgde. Een rare opmerking vond ik het. Iedere moeder zorgt toch goed voor haar kind? Daar was je toch een moeder voor. Of niet soms?

Toegegeven: Lena, mijn mama, was geen gewone moeder. Sommige kinderen dachten dat ze mijn zus was omdat ze er zo jong, dun en springerig uitzag. Dat mollige kwam pas later, na het drama met Meester Weeda. Toen kwam ze in een jaar tijd meer dan tien kilogram aan omdat ze de hele dag snoepte. Zelf zei ze dat het kwam doordat haar schildklier te

langzaam werkte, maar dat was een smoesje. Ik denk eerder dat haar snoepklier te snel werkte.

Toen ik in de tweede klas zat, in 1973 dus, zag ze eruit als de meisjes van de middelbare school die aan onze speelplaats grensde. Na de opmerking van mijn juf, die niet eens voor mijn oren bestemd was, ging ik speciaal op mama letten. Andere moeders hadden watergolf-krullen, droegen nette rokken met een panty, of in het beste geval jeans met een vestje. Ze waren in de dertig of in de veertig. Redelijk oud dus. Mijn moeder had altijd meisjeskleren uit onze winkel aan, met teenslippers of roze pumps eronder. Haar haar droeg ze in paardenstaart of los, het viel bijna tot op haar middel en als ze met haar hoofd schudde, steeg er een fruitige geur uit op. Soms maakte ze vlechten met gekleurde elastiekjes erin – de mijne – en ze had geen enkele rimpel. Toen ik zeven was, werd zij drieëntwintig.

Toen ik nog een baby was en mijn moeder een schoolmeisje van zestien, woonden we bij oma en overoma in huis. Daar wist ik natuurlijk niets meer van. Ik kon me zelfs opa niet herinneren, op wiens schoot ik gezeten had en die me, als ik oma mocht geloven, mijn eerste stapjes had leren zetten en mijn eerste woordjes had leren uitspreken. Ma-ma. O-ma. O-pa.

‘Hij is gestorven van verdriet,’ hoorde ik de grote mensen weleens fluisteren op familiefeesten. Ik geloofde er niets van. Je ging dood omdat je hart stopte met kloppen, omdat je onder de tram liep (wat gebeurd was met een Engelse nicht die bij oma op bezoek was, en die bij het oversteken eerst naar rechts en dan naar links had gekeken), of omdat je stokoud was. Van verdriet kon je niet sterven, daar was ik zeker van.

Zelf had ik mijn ogen eens hele dagen uit mijn hoofd gehuild omdat ik mijn knuffelkonijn kwijt was, en toch was ik blijven leven. Gelukkig maar, want een week later vond ik het gewoon terug in de wasmand.

In de woonkamer van oma, boven de schoorsteen waar Zwarte Piet zich in december doorheen wurmde, hing een groot schilderij van opa in een goudkleurige lijst. Het was nageschilderd van een portretfoto waarvoor hij speciaal zijn haar met nat achterover gekamd had en een stropdas met stippeltjes droeg. Opa lachte op het schilderij, een monkel-lach die hem net als de lichtjes in zijn ogen iets ondeugends gaf. Hij leek op een jongen die iets stouts heeft gedaan dat nog goed te maken valt. Ik keek soms heel lang naar zijn iets te oranje uitgevallen gezicht. Soms bewogen zijn lippen en zijn ogen dan, bijna onmerkbaar. En toch zag ik het. Alsof hij tegen me wilde zeggen dat ik tegen niemand mocht verklappen dat hij eigenlijk nog leefde. Stiekem. Speciaal voor mij. Misschien was het wel mijn eerste oefening in het bewaren van geheimen, iets wat me later nog goed van pas zou komen.

Iets verderop aan dezelfde muur hing een ingelijste foto van overoma, oma, mama en ikzelf als baby-Bonnie in haar armen. De drie grote mensen lachten breed en ik had mijn ogen dicht want ik sliep. Dezelfde foto maar dan in een rode kunststof lijst, hing in onze woonkeuken boven de bank. Ze had op de voorpagina van De Dorpsbode, het huis-aan-huisblad met nieuwtjes uit ons dorp, gestaan. 'Viergeslacht in vrouwelijke lijn', was de titel van het korte artikel. Ik vond het stoer dat ik al eens met naam en toenaam in de krant had gestaan, maar toch was er iets met het knipsel dat zowel door mijn moeder als door mijn oma zorgvuldig in een mapje bewaard werd. Toen oma het eens tevoorschijn haalde en de tekst vluchtig las met haar leesbril op, kreeg ze plots natte

ogen. Het was geen echt huilen, zei ze desgevraagd. Ze kreeg alleen even een steek in haar hart omdat het allemaal zo anders had kunnen lopen. Hoe anders dan? vroeg ik me af. Ik had natuurlijk ook een jongetje geweest kunnen zijn, maar dan waren we geen viergeslacht in de vrouwelijke lijn. Dan hadden we niet in De Dorpsbode gestaan met naam, toenaam en foto. Ik vond dat er geen enkele aanleiding was om tranen in de ogen en steken in het hart te krijgen bij het bekijken van zo'n vrolijke foto van vier vrouwen die uit elkaar waren voortgekomen. Of beter: twee vrouwen, een meisje en een baby.

Het lummelen, het niet hoeven opschieten... dat vond ik het fijnste van vakantiedagen. Niet dat de zon scheen, dat het regende of sneeuwde, niet dat ik geen huiswerk moest maken. Om tien uur zat ik op die woensdag voor Pasen dus nog aan de ontbijttafel in mijn pyjama waarvan zowel de mouwen als de broekspijpen te kort waren. Ik twijfelde of ik op mijn laatste boterhammetje – het korstje – jam zou smeren dan wel hagelslag zou strooien. Ik hoorde mijn moeder tegen iemand praten in de winkel, die eigenlijk de voorkamer van ons kleine rijtjeshuis was. Ze werkte en toch was ze altijd thuis. Misschien bedoelde de juf dat toen ze zei dat Lena het goed deed. Moeders bleven thuis of ze gingen naar hun werk, maar ik kende niemand anders die de twee tegelijk kon. Ik kende ook geen enkel ander kind van zeven dat kon en deed wat ik deed. De tafel dekken en afruimen, een spiegelei bakken, thee zetten, soep opwarmen, fruitsalade maken van een appel, een peer, een banaan en een paar frambozen of bramen uit de tuin. Misschien konden andere kinderen uit mijn klas dat soort dingen ook wel. Maar ze mochten bijna niks van hun moeder. Geen boterham smeren en doormidden

snijden. Laat staan met lucifers het vuur of een kaarsje aansteken. Mijn moeder vond het juist goed dat ik zelfstandig was. En ik ook.

Toen ik even van tafel wilde opstaan om een stripalbum te pakken, zag ik haar. Mijn gezicht werd helemaal warm. Het was onmogelijk en toch zag ik het met mijn eigen ogen: op het deksel van de pot pruimenjam zat een meisje, zo groot als een hand, en ze leek sprekend op mij. Ze had hetzelfde vlassige haar tot op haar schouders, haar ogen waren zo grijsblauw als de mijne en ze had net als ik een wolkje sproeten op de bovenkant van haar neus. Ze droeg dezelfde pyjama met vogeltjes, maar dan in een piepklein formaat. Ook haar dunne polsen en enkels staken uit de veel te korte mouwen en pijpen. Een pop was het wezentje niet, want het ademde. Ik zag haar borstkas op en neer gaan.

Was het een flard van een droom die ergens in mijn achterhoofd was blijven hangen en die nu ontsnapte? Verbeelding? Ik wreef in mijn ogen tot ze prikten, in de hoop dat ze zou verdwijnen. Maar dat deed ze niet. Integendeel. In een paar tellen groeide ze tot ze even groot was als ik. Ze sprong van tafel en ging op de stoel tegenover de mijne zitten. Kaarsrecht. Het leek of ik in de spiegel keek, maar er was geen spiegel en bovendien bewoog het meisje nauwelijks terwijl ik nerveus in mijn haar krabde en ongelovig mijn hoofd heen en weer schudde. Ze zat stil op haar stoel, knipperde met haar ogen, legde kalm haar hand op de broodzak. Ze was mijn evenbeeld, maar dan licht, bijna doorzichtig.

‘Wie ben jij?’ vroeg ik ongelovig.

‘Niemand,’ antwoordde ze. Haar stem klonk dun, maar duidelijk.

Ik hoorde de winkelbel. Dat betekende dat er een nieuwe klant binnenkwam of dat de vorige vertrok. Er klonken voetstappen in het halletje, ik voelde de tocht van de openzwaaiende deur in mijn rug.

‘Is er nog thee? Ik heb een droge keel van het beantwoorden van al die vragen van Mevrouw De Roeck,’ zei mama, ‘maar ze heeft wel een hele zak kleding gekocht, rokjes voor haar drie dochters vooral. Mij hoor je dus niet klagen...’

Ze trok de bestekla open en stopte een paar biljetten in het houten doosje dat ze daar bewaarde. Ze keek me strak aan en vroeg wat me mankeerde. Had ik een spook gezien? Of iets gedaan wat niet mocht? Ik had toch geen koorts? Ze legde haar hand op mijn voorhoofd en totaal onverwacht sprongen de tranen in mijn ogen. Ik kon ze nog net weg knippen voor ze over mijn wangen gingen rollen. Het wazige meisje was verdwenen. Mama ging op de stoel zitten waar een paar tellen geleden mijn dubbelgangster zat.

‘Wat is er, Bonnie, moet je me iets vertellen?’ vroeg ze

‘Er is niets.’ Met een blik op de ingelijste foto van het viergeslacht in vrouwelijke lijn liet ik mijn stem een beetje dalen.

‘Ik vind het zo jammer dat ik opa nooit gekend heb...’

Dat verzon ik ter plekke. Ze geloofde het.

Natuurlijk was het transparante meisje een verzinsel. Ik had haar gedroomd, ze kon niet echt zijn. Misschien was het een straf omdat ik de hagelslag te dik op mijn boterham had gestrooid. Van te veel suiker kreeg je rare gedachten, zei mama vaak, hallucinaties zelfs. Of er zat een verkeerd kruid in de kruidenthee, één waar je geest van op hol sloeg. Hoe langer mijn moeder op haar stoel aan de keukentafel bleef zitten, hoe meer ik besepte dat daar tien minuten geleden onmogelijk een kind gezeten kon hebben dat sprekend op mij

leek. Ik besloot het hele voorval te vergeten. Ik liet mijn lum-meldag niet bederven door een spook.

Toen ik een half uurtje later weer beneden kwam in dezelfde kleren als de vorige dag – een gebloemd rokje en een zalm-rose T-shirt met een strook glinsterende sterren op de plek waar ooit mijn borsten zouden groeien – was de keuken leeg. Mama was in de winkel en er waren geen spookverschijningen te zien. Ik besloot om bij oma langs te gaan. Dat deed ik bijna elke dag in de vakantie. Ze woonde slechts vijf huizen verder in dezelfde straat, precies tussen ons huis en de school in. Ze was er altijd omdat ze op overoma moest passen die bij haar inwoonde en ze was altijd blij als ze me zag. Ik liep gewoon achterom bij haar huis, duwde de klink van de achterdeur omlaag. Als die openging, wist ik dat oma thuis was. Soms zat er een briefje met plakband op het glas geplakt. *Ben binnen vijf minuutjes terug. Slager. Of: even om brood, zo terug.* Dan drukte ik mijn neus tegen het raam en zag ik overoma in haar rolstoel aan de keukentafel zitten. Soms zat ze wat te dutten. Maar als ze wakker was tikte ik tegen het glas en zwaaide ik naar haar. Als ze zin had stak ze haar hand op. Als ze boos was draaide ze haar hoofd naar de andere kant. Dan ging ik op de tuinbank zitten die op het terrasje tegen de muur stond en telde tot zestig. En nog eens. Bij honderdtwintig of honderdtachtig hoorde ik oma's fiets al knarsen op het pad. En kwam ze de hoek om met haar boodschappentas.

'Ha, Bonnie, ben je daar? Ik heb vandaag een kipfiletje meegebracht. Of: 'het krentenbrood was in reclame. Kom binnen. Eet je vanmiddag een boterhammetje met ons mee?'

Als oma langer weg moest, naar de dokter of naar de kapper bijvoorbeeld, dan reed ze overoma in de rolstoel tot bij ons. Het was een heel gedoe om haar over het stoepje van

de winkel te manoeuvreren met die onwillige wielen, en het stuk door de smalle gang naar het achterhuis vereiste echte stuurmanskunst. Maar als overoma eenmaal in de woonkeuken zat, leek ze zo gelukkig als een jarig kind. Een spelletje spelen kon ze niet meer, maar ze vond het wel leuk als ik het ganzenbord voor haar op tafel legde.

'Mooie kleuren,' zei ze, 'mooie kippen.'

Ze zette alle pionnen tegelijk op het bord en schoof ze wild slalomend van her naar der. Als de winkelbel ging, vroeg ze of de school uit was. Of hoorde ze de ijscoman?

'Het is gewoon een klant, overoma,' legde ik uit, soms drie keer in een half uur.

Ik draaide het ganzenbord voor haar om zodat het een dambord werd, en legde de damschijven er op een rijtje naast. 'Nu moet jij ze kleur bij kleur leggen,' spoorde ik haar aan, 'wit op wit en zwart op zwart.' Met dammen had dat niet veel te maken, het was een speciale variatie voor haar.

'En rood op blauw op paars op geel...' kirdede ze. Ze bouwde torens van de schijven en veegde ze daarna met haar rimpelhand van tafel zodat ze tot in alle hoeken van de kamer rolden.

Het mooiste moment brak aan als mama uit de winkel kwam en bij ons in de keuken ging zitten. En als daarna de bel weer ging en oma in de verte riep dat zij het was. 'Ik ben het, Lena, ik ben het.' Iedereen had dat kunnen roepen natuurlijk, maar het was duidelijk voor iedereen dat oma in aantocht was en niet zomaar een klant.

Met een rood gezicht van de droogkap en een zoetig kappersluchtje om zich heen kwam ze binnen, al dan niet met een tas vol boodschappen aan haar arm. Ze beloofde nog even te blijven. Een half uurtje dan, vooruit. Had overoma zich netjes gedragen? Zwart op zwart, antwoordde ze. Waren

er nog veel klanten geweest? Had ik goed opgepast? Als we Bonnie toch niet hadden, en onze twee ogen, dan waren we stekeblind. Om zes uur draaide mama de winkel deur op slot en zei dat we net zo goed samen konden eten. Ze had nog een pan soep staan, voor iedereen een kopje. Of we konden pannenkoeken bakken, dat was zo gepiept! Na het eten reden we overoma met vereende krachten weer naar buiten. Oma en ik duwden haar naar haar huis, terwijl mijn moeder buiten voor ons huis stond en riep dat ik meteen terug moest komen. Dat het bedtijd was. Of ze kwam naar me toe gerend, op haar stevige benen die niet op moederbenen maar op meisjesbenen leken. Dan greep ze me bij mijn hand en renden we samen terug naar de winkel waarvan de deur wagenwijd openstond. We zwaaiden in alle richtingen naar elkaar. De straat was van ons. De hele wereld was van ons. Aan die momenten met alle leden van het viergeslacht in vrouwelijke lijn, dacht ik mijn hele leven lang terug.

Mijn moeder was dus geen gewone moeder en haar winkel was geen gewone winkel. Het was geen bakker, geen slager, geen schoenen- of speelgoedzaak, geen supermarkt, maar een winkel in tweedehands kinderkleding. Mensen uit het dorp brachten jurken, broeken, pyjama's, rokjes en jassen waar hun kinderen uitgegroeid waren en kregen er een beetje geld voor. Mijn moeder waste en streek de kleren, hing ze soort bij soort en kleur bij kleur op hangertjes of legde ze netjes gevouwen op planken en rekken. Daarna verkocht ze alles weer door. Met winst. Zo goed als nieuw en in een wolk van wasverzachter. Ze verstellde en vermaakte ook dingen: van een lange rok knipte ze de onderste strook en stikte die weer vast aan een andere jurk. Soms kocht ze bedenkelijke bloesjes of uit de mode zijnde broeken, omdat ze de stof nog bruikbaar

vond. Wat vandaag een ouderwetse tuttebellensjurk was, was een dag later getransformeerd tot een kussentje, een gymzak of een haarband met strik. Toen de grote behangerswinkel in ons dorp failliet ging, haalde mijn moeder er loodzware staalboeken met kleurige meubelstoffen op. Ze maakte daar heel bijzondere tasjes mee waar je later het halve dorp mee zag rondlopen.

'De een zijn dood is de ander zijn brood,' zei ze toen ze de zoveelste schouder tas onder de naaimachine doorschoof.

'Wildeste je vroeger altijd al mevrouw van een tweedehands-kinderkledingwinkel worden?' vroeg ik haar eens toen ze op een avond het geld uit de kassa zat te tellen.

'Welnee,' antwoordde ze. 'Apotheker wilde ik worden. Of luchtverkeersleider. Mode-ontwerpster en hersenchirurg stonden ook op mijn lijstje.' Het verraste me, want ik kon me haar niet anders voorstellen dan als een knutselmoeder die thuis in de weer was met stapeltjes kleren en lappen stof.

'Waarom heb je dat dan niet gedaan?'

'Omdat jij kwam,' zei ze zacht.

Ik vond dat ze dankbaar mocht zijn dat ik gekomen was, want daardoor kon ze werken en tegelijk thuisblijven en kon ze iedere avond haar verdiende geld op de keukentafel ordenen en tellen. Mijn vriendinnen waren jaloers op me omdat mijn mama altijd thuis was, omdat ze op een meisje leek, zingend de naaimachine liet zoemen en nooit opgejaagd was.

Die winkel was een idee van opa geweest, vertelde mijn moeder me later. Hij had het leegstaande huisje verderop in de straat gekocht en laten opknappen, zodat zij zelfstandig kon wonen, een eigen inkomen had en toch nog een beetje in de buurt was zodat hij en oma een oogje in het zeil konden houden.

'Maar eigenlijk was het vooral om jou vaak te kunnen

zien,' bekende ze. 'Hij was dol op je. Diep in zijn hart vond hij het vreselijk toen we verhuisden. Het eerste jaar zat hij vaker hier dan bij oma.'

Ik kon me er niets van herinneren.

Een aangenaam bijverschijnsel van de winkel was dat ik altijd leuke kleren droeg, soms van dure merken of uit winkels waar we alleen maar van konden dromen. Dat er al eens een ander kind in mijn jurk of jas had rondgelopen, kon me niet schelen. Als mijn enkels en polsen uit mijn pyjama staken omdat ik zo hard groeide, was het een kwestie van geduld. Zodra het wintergoed binnenkwam zaten er vast weer een paar flanellen ponnen tot op mijn voeten en warme pyjama's bij waarvan ik de mouwen misschien wel moest omslaan. En in de zomer waren er volop zonnejurken en luchtige rokjes. Ik had maar te kiezen en dat deed ik dan ook.

Een nadeel was dat op de etalage *Bonnie's Boetiek* geschilderd stond, in citroengele letters en met op de i's een piepklein zonnetje in plaats van een punt. Wat een rare naam voor een winkel was dat! Bonnie's boetiek. Het was niet eens mijn boetiek maar die van mijn moeder, maar ze zei dat ze die twee B's achter elkaar zo leuk vond klinken. Dat zo'n naam veel beter in het gehoor lag dan bijvoorbeeld *Lena's kledingmagazijn*. Met de opbrengst van de winkel zou ze haar dochter grootbrengen en hoefde ze bij niemand aan te kloppen. Misschien heel af en toe bij haar moeder, maar dat telde niet. Dat was familie.

Op een avond na een slechte dag met nauwelijks een klant, riep ze eens boos uit dat ze zich zonder mij nooit begraven zou hebben in stapels gedragen kleren in een suf winkeltje aan de rand van een achterlijk dorp. Ik schrok me een hoedje.

Ze was niet boos op mij, zei ze toen ze mijn gezicht zag. Ze was boos op alles en iedereen, op de hele wereld zagezegd. Maar zeker niet op mij. Ze moest het gewoon tegen iemand kwijt. Ik was haar klaagmuur, haar klankbord. Dat laatste stelde ik me voor als een ontbijtbord, maar dan van metaal, een soort gong waar je al je ellende tegen kon uitschreeuwen. Op diezelfde avond dat ze met vonkende ogen had uitgeroepen dat ik min of meer de schuld was van haar saaie bestaan, huilde ze in bed. Zachtjes en ingehouden. Ik voelde het aan de schokjes die door haar rug trokken. Half slapend sloeg ik mijn arm om haar lichaam en legde mijn hand op haar buik. Die was zo klein dat er volgens mij niet eens een barbiepop in paste. Ik kon me echt niet voorstellen dat ik daar ooit in gezeten had. Na een tijdje bedaarden de schokjes en sliepen we samen in, lijf aan lijf in dat warme nest dat onze twijfelbaar was. Wat was ik dankbaar dat mijn moeder geen hersenchirurg was, dat ze mijn boterhammen niet smeerde met handen waar misschien nog bloed van andermans hersenen aan zat. Ik was ook gelukkig dat ze geen luchtverkeersleider was, want dan moest ze vast nachtdiensten draaien en dan zou ik helemaal alleen in het grote bed liggen. Haar leven zou maar half zo leuk zijn als ik niet bestond.

De dag die begon met het vreemde wezen dat zich Niemand noemde – of bedoelde ze dat ze niemand was? – verliep verder heel gewoon. Ik was een paar uurtjes bij oma geweest. We bliczen eieren uit die we wilden beschilderen voor Pasen en de struif voegden we toe aan het beslag waar we een cake van baktten. Ik vroeg me af of die wel eetbaar was, want er zat behoorlijk veel spuug in dat ik niet had kunnen tegenhouden tijdens het blazen. Oma stelde me gerust: de spuugbelletten zouden bij de hoge temperatuur wel verdampen. Het was